

לשוננו לעם

עורכים: דוד טלשיר, חיים א' כהן, יוסף עופר

מתוך

כרך מו, תשנ"ה

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

רשימת סלנג עברי של תלמידים משנת 1927

ברשותי נמצא פתק שרשמתי בשנת 1927, בהיותי תלמיד בן 14 בגימנסיה העברית הרצליה בתל-אביב. הפתק מכיל כמאה ביטויים מהסלנג העברי שהיה מקובל אז בפי תלמידים.

מרבית הביטויים מופיעים במילונייהם של דן בן-אמוץ ונתיבה בן-יהודה,¹ אך הרשימה שבפתק קודמת להם בכחמישים שנה ויש בה ביטויים נוספים או ביטויים שהם מטבע הדברים בעלי משמע שונה מזה שנמסר להם במילונים. חלק מן הביטויים רשום בקצרנות, ואותם לא הצלחתי לפענח, כי לא מצאתי ספר להוראת הקצרנות העברית משנות העשרים. להלן רשומים הביטויים שבפתק, ערוכים לפי קבוצות, בלויית פירוש קצר והערות בסוגריים. הפתק עצמו על שני צדדיו נתון בצילום כאן.

ביטויי תכונות

מצב־רוח (במצב־רוח רע, ביטוי שנוצר בצריך חוגי הנוער הלומד, שהפכו אחר־כך למחנות העולים וייסדו בשנות השלושים את הקיבוצים בית־השיטה ומעוז־חיים, שהיו הראשונים בעלי גרעין נוער ארץ־ישראלי); **להצטבר**; **זפת**, **זפתי**, **מזפת** (גרוע; ב־1930 כתב לי חבר, סטודנט באיטליה, שמצב־רוחו "מזפטי". כשהערתי לו שכותבים בתי"ו, השיב: "לא נכון! כביש 'מזופתי' הוא כביש טוב, אבל כביש 'מזופטי' הוא כביש רע"); **נבזי**; **סמרטוטי** (בעל אופי חלש); **טומטום**; **טממל** (מערבית תנכל, קשה־תפיסה); **יחנה** (נערה לא־יפה, מרושלת בלבושה ושאינה יודעת להתנהג); **דוקשית** (נערה תמירה); **פרה** **אדומה** (נקבה של "פרא־אדם"); **לקשקש**, **לקשקש בקומקום** (לומר דברים חסרי עניין), **קשקשן**; **לבלבל את המוח** (להטריד); הוליד אחר־כך את הביטוי "לבלבל את הביצים"; **לסתום את הכנרת** (לשתוק); **מנדנד** (לא־יוצלה), **לנדנד** (להטריח), **נודניק** (טרחן, מפולגית דרך יידיש); **לאכול** (לסבול מהצקה או להיות עסוק).

ביטויי עֲבֹרֹת

לצלם, **לשחוב**, **לגלח** (לגנוב, כגון צנוניות מגינות שתלמידים טיפחו בשיעורי

גננות); **סחבן**; **להעתיק**, **ללחוש**, **להעביר פתקה** (בעת בחינה); **להסתלק** (משיעור); **לסלק** (לגרש מהכיתה); **לקבל**, **לקבל חלק** (עונש, נשתנה אחר-כך "לקבל מנה"); **להצליף**, **לתת חלק** (לגער); **לקבל מכות**, **להרביץ בשיניים**, **לתת בשיניים** (מכות קשות); **עיסא בסיסא** (טקס קבלה משפיל של תלמידים חדשים שעורכים התלמידים הוותיקים).

ביטויים "גסים"

זין (איבר הזכרות); אות ראשונה של "זנב" לפי ד' אסף וי' ברטל² ולדעתי גם בהשפעת הערבית **זב** או **זָבֵר**, **קטן**, **הקטן**, **אָפִי** (קיצור מערבית זָפִי, היה נהוג גם בלגיון הצרפתי באלג'יר), **זָרָג** (כנראה מערבית "זרק", שפירושו החריא או דקר בחנית. מילים אלה שימשו גם כמילות גנאי); **לזיין**, **להזדיין**, **לדחוף**, **לזָרָג** (לקיים יחסי מין, לעומת "לזרגג", שפירושו גם 'לקלקל' וכדומה [ראה דב"א]); **לעמוד** (לעניין זקפה); **לשפשף** (לאונן); **מזמז, למזמז, מזמזן** (כנראה מערבית מְזַמֵּז, ואולי קשור גם בְּמִזְמוּט); **להשקות** (להשתין); **להכריע** (במקום "להחריא" - לעשות צרכים); **לחריין**, **לחרבן**; **ישבן** (אחוריים); **לעשות במכנסיים** (גם 'לפחד'); **חרבון** (כישלון), **מחורבן**, **מחוריין** (גרוע); **להתחרבן**, **לאכול חרבון** (להיכשל); **נוד** (הפחה, מקורו ב"נאד" המקראי); **להפליט נוד**, **לעֵלְפֵן** (בפי תלמידי בית הספר תחכמוני בתל-אביב).

ביטויים שונים

פרימוס (רווק בקיבוץ הלן כאדם שלישי בחדר של זוג, על שם הפרימוס - מבער נפט בעל שלוש רגליים); **קומזיץ** (מסיבה בלילה סביב מדורה, מיידש: "קום-זיץ" = בוא ושב); **פִּשְׁפִּישִׁיה** (מבער להשמדת הפשפשים במיטות ברזל); **גוזזניק** (בעל קיוסק גוזז, וכן כינוי לתל-אביבי בפי תלמידי מקוה-ישראל); **לנסוע לרחובות**, **לנסוע לקונגרס** (לגבי אישה שהשמלונית מבצבצת מתחת לשמלתה).

הערות

1. דן בראמוץ ונתיבה בריהודה, מילון עולמי לעברית מדוברת, ירושלים 1972; מילון אחול-מניוקי לעברית מדוברת, ב, תל-אביב 1982 (להלן: דב"א).
2. "גלגולו של זנב", לשוננו לעם מד (תשנ"ג), ב, עמ' 73-79.

